

บทสรุปและขอเสนอแนะ

จากการศึกษาและวิเคราะห์ถึงหลักกฎหมายและวิธีปฏิบัติในการใช้เงินตามเช็คของธนาคาร ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับสิทธิและความรับผิดชอบของธนาคารผู้จ่ายในบทก่อน ๆ ที่ผ่านมาทั้งหมดนั้น จะเห็นได้ว่า ในเรื่องนี้มีปัญหากฎหมายกับทางปฏิบัติอยู่หลายประการที่ยังไม่อาจหาข้อยุติได้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าตัวบทกฎหมายที่วางหลักเกณฑ์เกี่ยวกับสิทธิหน้าที่ที่ลดจนความรับผิดชอบของธนาคารไว้โดยเฉพาะ มีอยู่ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 991, มาตรา 992, มาตรา 993, มาตรา 997 มาตรา 998 มาตรา 1000 และมาตรา 1009 เท่านั้น แต่ในทางปฏิบัติมีปัญหาเกิดขึ้นมากมาย และเมื่อนำกฎหมายที่มีอยู่มาบังคับใช้มักจะเกิดความยุ่งยาก เพราะไม่สามารถนำมาใช้เพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในทางปฏิบัติได้ทั้งหมด แม้จะนำการตีความกฎหมายมาใช้แล้วก็ตาม ในหนังสือเขียนขอรวบรวมปัญหาที่สำคัญ ๆ ซึ่งก่อให้เกิดปัญหายุ่งยากในเรื่องนี้ มากล่าวไว้โดยสรุปพร้อมทั้งขอเสนอแนะดังนี้

5.1 กรณีเกี่ยวกับหน้าที่ของธนาคารผู้จ่าย

กฎหมายว่าเงินตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ได้วางหลักเกี่ยวกับหน้าที่ของธนาคารผู้จ่ายไว้ใน มาตรา 991 เพียงมาตราเดียวว่า "ธนาคารจำต้องใช้เงินตามเช็คซึ่งผู้เคยค้ากับธนาคาร ใ้ค้ออกแบงเงินแก่ตน" หน้าที่ในการใช้เงินตามเช็คนี้เป็นหน้าที่ตามกฎหมาย ซึ่งกฎหมายประสงค์ให้ธนาคารปฏิบัติหน้าที่นี้ต่อบุคคลทุกคนซึ่งมีสิทธิจะได้รับเงินตามเช็ค มิใช่เฉพาะแต่ผู้เคยค้าของธนาคารเองเท่านั้น และเป็นภาระรับรองหรือคุ้มครองแก่บุคคลทั่วไป ว่าเช็คแต่ละฉบับจะได้รับการใช้เงินโดยธนาคารอย่างแน่นอน อันมีผลทำให้เกิดความเชื่อถือและมั่นคงในระบบของการใช้เช็ค

นอกจากหน้าที่ตามกฎหมายดังกล่าวแล้ว ในที่นี้ยังปฏิบัติบุคคลผู้ที่จะมาเป็นผู้เคยค้ากับธนาคารนั้นจะต้องมีนิติสัมพันธ์กับธนาคารด้วย ตามปกติมีนิติสัมพันธ์ต่อกันตามสัญญาฝากทรัพย์ ถ้าหากผู้เคยค้าประสงค์จะเป็นผู้ยืมเงินฝากกระแสรายวันกับธนาคาร เพื่อใช้เช็คในการเบิกถอนเงินแล้ว ผู้เคยค้าต้องลงนามในคำขอเปิดบัญชีเงินฝากกระแสรายวันซึ่งเป็นแบบฟอร์มของธนาคาร ซึ่งแม้ส่วนใหญ่จะเป็นข้อความปฏิเสธหรือยกเว้นความรับผิดชอบของธนาคารไว้โดยผู้ยืมก็ใหญ่ผู้เคยค้าต้องรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดขึ้นเอง เช่น ผู้เคยค้ามีหน้าที่ต้องเก็บรักษาเช็คให้ดี หากสูญหายต้องแจ้งให้ธนาคารทราบ และถ้าธนาคารได้ใช้เงินไปก่อนที่ทราบถึงการสูญหาย ธนาคารไม่ต้องรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดขึ้น หรือถ้ามีผู้ทุจริตนำเช็คของผู้เคยค้าไปปลอมลายมือชื่อสั่งจ่าย ผู้เคยค้ายอมรับว่าธนาคารยอมปราศจากความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้น เป็นต้น การที่ธนาคารกำหนดข้อตกลงที่มีลักษณะเอาตัวเอาเปรียบผู้เคยค้าได้เช่นนี้ เพราะสัญญาฝากทรัพย์อันเป็นสัญญาพื้นฐานในความสัมพันธ์ระหว่างธนาคารกับผู้เคยค้ามิได้กำหนดกฎเกณฑ์รายละเอียดมากนัก และตามหลักความซื่อสัตย์ในการแสวงหาเจตนา คู่สัญญาย่อมตกลงทำสัญญากันอย่างไรก็ได้ นอกจากนี้ตามกฎหมายไทยไม่มีหลักเกณฑ์ที่ชัดเจนเป็นมาตรฐานในการยกความสัมพันธ์ระหว่างธนาคารกับผู้เคยค้าเหมือนอย่างในกฎหมายของสหรัฐอเมริกา ซึ่งได้กำหนดไว้ในทำนองว่าธนาคารไม่อาจยกเว้น ความรับผิดชอบของธนาคารในกรณีเป็นการกระทำโดยไม่สุจริตหรือประมาทเลินเล่อของธนาคารเองได้ ดังนั้นตามหลักกฎหมายไทยธนาคารซึ่งอยู่ในฐานะได้เปรียบกว่าผู้เคยค้า จึงสามารถกำหนดข้อความของสัญญา ให้ตนเองได้รับประโยชน์มากที่สุด และมีผลใช้บังคับระหว่างคู่สัญญาได้

การที่สัญญาระหว่างธนาคารและผู้เคยค้าผูกมัดผู้เคยค้า โดยอาศัยมาตรการทาง ๆ ที่ธนาคารกำหนดขึ้นเองนี้ ก่อให้เกิดผลเสียแก่บุคคลภายนอกผู้เข้ามาเกี่ยวข้องกับการใช้เช็คได้ด้วย เพราะธนาคารอาจเอาข้อตกลงที่มีต่อผู้เคยค้ามาปฏิเสธการใช้

เงินของผู้เคยค้าก็ได้ โดยอ้างว่าธนาคารมีข้อตกลงกับผู้เคยค้าไว้ว่า ธนาคารจะไม่ใช้เงินตามเช็คให้ เช่น ขอตกลงในคำขอเปิดบัญชีเงินฝากกระแสรายวันซึ่งกำหนดค่าให้ถือระเบียบปฏิบัติงานของธนาคาร เป็นส่วนหนึ่งของสัญญาระหว่างธนาคารกับผู้เคยค้าด้วย ซึ่งเป็นข้อสัญญาที่กว้างมาก เพราะในความเป็นจริงตัวผู้เคยค้าเอง ก็ไม่เคยเห็นหรือทราบถึงระเบียบปฏิบัติของธนาคาร แม้ตัวคำขอเปิดบัญชีเงินฝากกระแสรายวันธนาคารยังเป็นผู้เก็บไว้ โดยไม่มีผู้ฉบับหรือสำเนามอบให้ผู้เคยค้าไว้ด้วยเลย เมื่อผู้เคยค้าของธนาคารเองยังไม่ทราบ บุคคลอื่นซึ่งมีใ้ช้คู่สัญญากับธนาคารจะทราบถึงข้อกำหนดหรือข้อตกลงระหว่างธนาคารกับผู้เคยค้าได้อย่างไร ผู้เขียนเห็นว่า ธนาคารควรจะต้องตระหนักว่า ธนาคารมีหน้าที่ต่อบุคคลทั้งหลายด้วย มิใช่มีหน้าที่ต่อผู้เคยค้าของธนาคารเท่านั้น การกระทำใด ๆ ของธนาคารจะต้องคำนึงกับผู้เคยค้า ผู้เคยค้าและบุคคลผู้เกี่ยวข้องในเช็คประกอบกันไปด้วย

ความสัมพันธ์ระหว่างธนาคารกับผู้เคยค้าที่มีต่อกันตามคำขอเปิดบัญชีเงินฝากกระแสรายวันนั้น ก่อให้เกิดสิทธิและหน้าที่ระหว่างคู่สัญญาได้ในหลายรูปแบบ เช่น อาจมีลักษณะเป็นสัญญาบัญชีเดินสะพัด สัญญากู้เบิกเงินเกินบัญชี เป็นต้น รวมอยู่ด้วยกันก็ได้ แต่โดยทั่วไปแล้วจะมีลักษณะพื้นฐานเป็นสัญญาฝากทรัพย์ หรือสัญญาฝากเงินเสมอ หน้าที่อันสำคัญประการหนึ่งของธนาคารในฐานะเป็นผู้รับฝากที่มีวิชาชีพเฉพาะกิจการค้าขายหรืออาชีพะ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 659 วรรคสามนั้นมีหน้าที่ต้องใช้ความระมัดระวังและใช้ฝีมือเท่าที่เป็นธรรมดาจะต้องใช้และสมควรจะต้องใช้ในกิจการของธนาคารพาณิชย์ แมกฎหมายจะกำหนดระดับความระมัดระวังของผู้ประกอบกิจการธนาคารพาณิชย์ไว้แล้ว แต่มีปัญหาว่าอย่างไรหรือเพียงไรจะถือว่าเป็นการใช้ความระมัดระวังและใช้ฝีมือเท่าที่เป็นธรรมดาจะต้องใช้หรือสมควรจะต้องใช้ เพราะไม่มีมาตรฐานกำหนดไว้ ในการพิจารณาปัญหาที่เกิดขึ้นทางปฏิบัติแต่ละกรณีนั้นจำต้องอาศัยการตีความความคับทกกฎหมายเสียก่อนจึงจะเห็นถึงสิทธิหน้าที่หรือความรับผิดชอบของธนาคารในการนั้น ๆ ซึ่งอาจนำมาซึ่งความไม่แน่นอน เพราะย่อมขึ้นอยู่กับดุลยพินิจของศาลในแต่ละยุคสมัย เมื่อมีหลักการอันไม่แน่นอนเสียแล้ว การที่จะนำมาใช้กับวิธีปฏิบัติงานของธนาคารก็ย่อมจะ

เป็นไปโดยความยากลำบาก เสี่ยงต่อการที่เปลี่ยนแปลงเป็นอย่างอื่น ซึ่งแน่นอนว่า หากเกิดขึ้นแล้ว บอมนจะทำความเสียหายให้แก่ธนาคารเป็นอย่างยิ่ง. ถึงแม้จะเห็นได้จาก คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 270/2496 แม้ข้อเท็จจริงจะปรากฏว่าธนาคารผู้จ่ายใช้เงินตาม เช็คนที่ถูกแก้ไข เปลี่ยนแปลงไปโดยสุจริตและปราศจากประมาทเลินเล่อก็ตาม แต่ศาลเห็นว่า เมื่อข้อเท็จจริงไม่ปรากฏว่าผู้สั่งจ่ายได้ละเลยในการระมัดระวังที่จะไม่ให้มีการ ปลอมแปลง เช็คนแล้ว ธนาคารจะให้ผู้สั่งจ่ายรับผิดชอบตามจำนวนเงินที่เช็คนถูกปลอมแปลง ไม่ได้ จะเรียกได้แต่เฉพาะจำนวนเงินเดิมแห่งเช็คนั้นเท่านั้น โดยศาลฎีกาให้เหตุผล ว่าอาจออนุมูลคือได้ว่าสิทธิของธนาคารต่อผู้เคยค้าที่สั่งจ่ายเช็คนเป็นเสมือนผู้ทรง ครอบครองรับผิดชอบตัวเงินที่การแก้ไขเปลี่ยนแปลงนั้น เป็นคน ตัวอย่างนี้เห็นได้ว่า แม้ธนาคาร กระทำการโดยชอบ ธนาคารก็ยังอาจต้องรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นอีกด้วย

เหตุที่กฎหมายได้บัญญัติไว้ในลักษณะที่ทำให้ของ อาศัยวิถีชีวิตความซึ่ง อาจมีผลทำให้ หลักการเปลี่ยนแปลง ไม่แน่นอนนี้เอง ทำให้ธนาคารซึ่งประกอบธุรกิจของกันอยู่เป็นปกติ ชุระ ต้องหามาตรการ เพื่อป้องกันความเสี่ยงของตนโดยกำหนดวิธีปฏิบัติงานไว้อย่าง เข้มงวด เช่น ผู้ที่จะเป็นผู้เคยค้าประเภท บัญชีเงินฝากกระแสรายวันได้ ธนาคารกำหนดกฎเกณฑ์ ไว้มาก อาทิ ต้องมีเอกสารหลักฐานแสดงตัวหรือเอกสารประกอบครบถ้วน ต้องมีหลักฐาน แสดงความเชื่อถือ มีผู้แนะนำ ฯลฯ หรือระเบียบปฏิบัติงานภายในต่าง ๆ กำหนดไว้อย่าง ละเอียดย มีการตรวจสอบหลายขั้นตอน เช่น ผู้เคยค้าประสงค์จะให้ธนาคารดำเนินการ ใดๆ ให้ต้องทำเป็นหนังสือเสมอ กระทำด้วยวาจาไม่ได้ ทั้ง ๆ ที่กฎหมายมิได้กำหนดให้ มีหลักฐานเป็นหนังสือเลย ก่อนธนาคารจะใช้เงินตามเช็คนับใด เช็คนับนั้นจะต้องผ่าน การตรวจเช็คจากเจ้าหน้าที่ธนาคารหลายคน หลายขั้นตอน เมื่อครบถ้วนสมบูรณ์ทุกขั้นตอน แล้วธนาคารจึงจะใช้เงินให้ เป็นคน

เมื่อธนาคารกำหนดมาตรการของธนาคารขึ้นใช้เอง โดยมุ่งหวังป้องกันความเสียหายอันอาจจะเกิดขึ้นแก่ธนาคารนี้เอง ย่อมมีผลทำให้เกิดความล่าช้า ยุ่งยาก เพราะในการดำเนินการของธุรกิจการค่านั้นต้องอาศัยความร่วมมือเร็วฉับไว เช่น ผู้เคยค้าจะติดต่อหรือขอให้ธนาคารดำเนินการใด ๆ ต้องหาหนังสือด้วยเสมอ ทำควรวางจาไม่ได้ ทั้ง ๆ ที่ผู้เคยค้ามาติดต่อกับธนาคารด้วยตนเอง หรือผู้เคยค้าเป็นผู้สั่งให้ธนาคารทำการใด ๆ เองจริง ๆ ก็ตาม เป็นต้น ผู้เขียนเห็นว่า ในประเด็นนี้คงต้องอาศัยความร่วมมือของทุกฝ่าย ผู้ซึ่งมีส่วนเกี่ยวข้องในการใช้เช็ค ต้องตระหนักว่าทุกคนต่างมีหน้าที่ช่วยกันเสริมสร้างความมั่นคงในการใช้เช็ค ซึ่งผลประโยชน์ที่จะได้จากความร่วมมือกันนี้ ย่อมจะทำให้บุคคลผู้เกี่ยวข้องกับการใช้เช็คได้รับความสะดวกจากการใช้เช็คสมาคมความมุ่งหมายธนาคารก็ไม่จำเป็นต้องกำหนดระเบียบหรือมาตรการใด ๆ ที่ยุ่งยากหรือเพิ่มเติมมากขึ้นไปกว่าหลักเกณฑ์ในกฎหมาย

5.2 กรณีเกี่ยวกับสิทธิของธนาคารผู้จ่าย

ดังที่ได้กล่าวมาแล้วในข้อ 5.1 ว่าโดยหลักธนาคารมีหน้าที่ในการใช้เงินตามเช็คของผู้เคยค้าที่ออกมาเบิกเงินจากธนาคาร แต่กฎหมายยังได้บัญญัติให้ธนาคารมีสิทธิปฏิเสธการใช้เงินตามเช็คไว้ใน มาตรา 991 และมาตรา 992 เพียง 6 กรณี คือ

1. ไม่มีเงินในบัญชีของผู้เคยค้าคนนั้นเป็นเจ้าหนี้พอจะจ่ายตามเช็คนั้น (มาตรา 991 (1))
2. เช็คนั้นยื่นเพื่อให้ใช้เงินเมื่อพ้นเวลา 6 เดือน นับแต่วันออกเช็ค (มาตรา 991 (2))
3. ได้มีคำบอกกล่าววาเช็คนั้นหายหรือถูกลักไป (มาตรา 991 (3))
4. มีคำบอกห้ามการใช้เงิน (มาตรา 992 (1))
5. ราวผู้สั่งจ่ายค้าย (มาตรา 992 (2))

6. ฐานศาลใหม่คำสั่งรักษาทรัพย์สินชั่วคราว หรือคำสั่งให้ผู้สั่งจ่ายเป็นคนล้มละลายหรือให้มีประกาศโฆษณาคำสั่งเช่นนั้น (มาตรา 992 (3))

เมื่อพิจารณาจากกฎเกณฑ์ที่กำหนดไว้ในกฎหมายแล้ว จะเห็นได้ว่า กฎหมายมีเจตนารมณ์ให้มีการใช้เงินตามเช็คทุกฉบับ ธนาคารมีสิทธิจะไม่ใช้เงินตามเช็คหรือปฏิเสธการใช้เงินตามเช็คได้โดยชอบด้วยกฎหมายต่อเมื่อมีกรณีตามมาตรา 991 มาตรา 992 เกิดขึ้นเท่านั้น

แต่ในทางปฏิบัติ ธนาคารไม่อาจใช้เงินตามเช็คของผู้เคยค้าได้เสมอไป แม้จะไม่เข้ากรณีตามมาตรา 991 (1) - (3) หรือมาตรา 992 (1) - (3) ก็ตาม เช่น เช็คของผู้เคยค้ามีการแก้ไขเปลี่ยนแปลง รายการไม่สำคัญ แต่เห็นได้ชัดโดยไม่มีลายมือชื่อ ผู้สั่งจ่ายลงนามกำกับ ธนาคารย่อมมีสิทธิที่จะปฏิเสธการใช้เงินไปก่อนได้ เพราะธนาคารไม่จำเป็นต้องเสี่ยงใช้เงินไปโดยที่ธนาคารไม่แน่ใจว่า ผู้รับเงินจะมีสิทธิรับเงินตามเช็คนั้นจริงหรือไม่ ถ้าธนาคารยังยื่นใช้เงินให้ไปทั้ง ๆ ที่มีข้อสงสัยอาจถือว่าธนาคารกระทำการไปโดยประมาทเลินเล่อได้ เป็นต้น ด้วยเหตุที่ในการปฏิบัติอาจมีกรณีที่ธนาคารไม่สมควรจะท้องใช้เงินตามเช็คเกิดขึ้นได้ แต่ก็ไม่ใช่อำนาจตามกฎหมาย ดังนั้นธนาคารในฐานะที่เป็นผู้มีอำนาจตรวจสอบ จึงได้ใช้อำนาจดังกล่าวกำหนดข้อความในสัญญาหรือข้อตกลงไว้เป็นแบบฟอร์มของตนเพื่อใช้กับผู้เคยค้าทุกคนว่า ธนาคารมีสิทธิปฏิเสธการใช้เงินตามเช็คในหลาย ๆ กรณี ซึ่งมีวัตถุประสงค์ตามกฎหมาย ทั้งนี้เพื่อป้องกันความเสี่ยงต่อความรับผิดของธนาคาร ดังจะเห็นได้จาก ในคำขอเปิดบัญชีเงินฝากกระแสรายวัน ซึ่งถือเป็นสัญญา ระหว่างผู้เคยค้ากับธนาคารนั้น กำหนดไว้ว่า ผู้เคยค้าต้องใช้เช็คตามแบบฟอร์มของธนาคาร ต้องใช้หมึกในการเขียนเช็ค ผู้นำเช็คมาขึ้นเงินสภามิพักติการณเป็นพิรุช ฯลฯ ธนาคารมีสิทธิปฏิเสธการใช้เงินได้ นอกจากนี้เหตุผลในใบคืนเช็คที่ธนาคารแนบประกอบการปฏิเสธการใช้เงินตามเช็ค ซึ่งเหตุผลเหล่านั้นเป็นที่รับรองจากธนาคารพาณิชย์ทั้งหลายนั้น มีเหตุผลในการคืนเช็คมากมาย ส่วนใหญ่มิใช่เหตุผลที่กำหนดไว้ในกฎหมายเลย

เช่น "ยังรอเรียกเก็บเงินอยู่ โปรดนำมาใหม่", "โปรดให้ผู้รับเงินสลักหลัง", "ขอให้ธนาคารรับรองการสลักหลัง" เป็นต้น

ข้อกำหนดให้สิทธิธนาคารในการปฏิเสธการใช้เงินเหล่านี้ จะเห็นได้ว่ามิใช่ข้อกำหนดในกฎหมาย เป็นการเพิ่มเติมสิทธิให้ธนาคารในการปฏิเสธการใช้เงินให้มากขึ้นกว่ากฎหมายที่กำหนดไว้ในกฎหมาย ซึ่งในบางกรณีก็เป็นความจำเป็นที่จะต้องปฏิเสธการใช้เงิน เพราะต้องทำให้ถูกต้องตามกฎหมายหรือระเบียบแบบแผนอื่น ๆ เช่น "ขอให้ธนาคารรับรองการสลักหลัง", "โปรดรับรองการเข้าบัญชีผู้รับเงิน" ทั้งนี้เพื่อให้ธนาคารผู้จ่ายมั่นใจว่าจะได้มีการใช้เงินตามเช็คให้แก่ผู้มีสิทธิรับเงินตามเช็คนั้นอย่างแท้จริง หรือ "ผู้ส่งจ่ายมีถิ่นที่อยู่นอกประเทศ โปรดทำ ลป. ประกอบเช็คด้วย" ทั้งนี้เพราะเป็นการปฏิบัติตามกฎหมายเกี่ยวกับการควบคุมเงินตรา เป็นต้น แต่บางกรณีก็ไม่แน่ว่าจะเป็นเหตุผลของการปฏิเสธการใช้เงิน เช่น ธนาคารจะไม่ใช้เงินตามเช็คที่ผู้รับเงินเกินกว่าหนึ่งคน เพราะในทางกฎหมายไม่มีอะไรห้ามผู้ส่งจ่ายสั่งให้ธนาคารใช้เงินแก่ "นาย ก. หรือ นาย ข." แต่ธนาคารได้กำหนดไว้เช่นนี้เพราะต้องการตัดปัญหาขงกว่าใครจะเป็นผู้มีสิทธิได้รับเงินตามเช็ค หรือ "โปรดให้ผู้รับเงินสลักหลัง" กฎหมายก็ได้กำหนดว่าในการรับเงินตามเช็คต้องให้ผู้รับเงิน ลงลายมือชื่อไว้ด้วย เหตุที่กำหนดไว้ก็เพื่อประโยชน์ของธนาคารเอง เพราะต้องการให้มีหลักฐานว่าธนาคารได้ใช้เงินให้แก่ผู้ใดไป เป็นต้น

อนึ่ง กรณีธนาคารมีสิทธิปฏิเสธการใช้เงินตามมาตรา 991 และมาตรา 992 กฎหมายได้บัญญัติไว้ในลักษณะกว้าง ๆ เช่น กรณีที่มีคำบอกกล่าวว่าเช็คนั้นหายหรือถูกลักไป (มาตรา 991 (3)) กับกรณีมีคำบอกห้ามการใช้เงิน (มาตรา 992 (1)) กฎหมายก็ได้กำหนดไว้ซึ่งว่าใครเป็นผู้อำนาจบอกธนาคาร กรณีตามมาตรา 991 ให้สิทธิของธนาคารใช้ดุลยพินิจในการพิจารณาว่าจะใช้เงินตามเช็คหรือไม่ก็ได้ จึงมีปัญหว่าดุลยพินิจของธนาคารควรใช้ในระดับใด ต้องอาศัยการตีความจึงจะทราบว่า ธนาคารต้องใช้ดุลย

พิจารณาความระมัดระวังในระดับเดียวกันกับผู้ประกอบการธนาคารพาณิชย์ทั้งหลายพึงปฏิบัติในพฤติการณ์เช่นนั้น แต่ในความเป็นจริง บางครั้งก็ไม่อาจทราบได้ว่าในพฤติการณ์ที่เกิดขึ้นจริง ๆ นี้จะพึงใช้ระดับของความระมัดระวังแค่ไหน จึงจะเพียงพอ ถ้าธนาคารเห็นว่าควรปฏิบัติ แต่เมื่อมีคดีความไปถึงศาล ๆ อาจเห็นว่าธนาคารไม่พึงปฏิบัติก็ได้ ตัวอย่าง กรณีตามคำพิพากษาฎีกาที่ 1947 - 1950/2524 ซึ่งธนาคารปฏิบัติตามคำสั่งของผู้เคยศ่า แต่ต้องรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดขึ้นกับผู้เคยศ่า เพราะธนาคารไม่มีหลักฐานเป็นอันว่าผู้เคยศ่าได้สั่งให้ธนาคารปฏิบัติเช่นนั้น ดังนั้น ในทางปฏิบัติ เมื่อมีกรณีที่คลุมเครือไม่ชัดเจน ธนาคารมักจะเลือกวิธีการที่ทำให้ธนาคารเสียหายน้อยที่สุด ซึ่งส่วนใหญ่ก็มักจะเป็นการเลือกไม่ใช้เงินตามเช็คของผู้เคยศ่าไว้ก่อน หรือกำหนดให้มีการทำหลักฐานเป็นหนังสือไว้ด้วย ธนาคารจึงจะปฏิบัติตามเช่น ในกรณีมีคำออกห้ามการใช้เงิน (มาตรา 992 (1)) กฎหมายมิได้กำหนดไว้เลยว่าต้องมีหลักฐานเป็นหนังสือ แต่ในทางปฏิบัติธนาคารส่วนใหญ่จะมีข้อกำหนดให้ผู้เคยศ่าระงับการจ่ายเงินเป็นหนังสือด้วย โดยธนาคารจะไม่ยินยอมรับแจ้งทางโทรศัพท์ เว้นแต่ เป็นกรณีลูกค้ารายสำคัญ ๆ เท่านั้น แต่ต้องมีหนังสือแจ้งมาเป็นหลักฐานในภายหลังอีกด้วย ซึ่งวิธีปฏิบัติเช่นนี้อาจทำให้เกิดความลำบาก ไม่อาจระงับการจ่ายเงินตามเช็คได้ทันทีที่ ผู้เคยศ่าหรือผู้ทรงยอมได้รับความเสียหายหรือทำให้ธนาคารใช้เงินให้แก่บุคคลผู้ไม่มีสิทธิไป แม้ธนาคารอาจไม่ต้องการรับผิดชอบแก่ผู้เคยศ่า เพราะธนาคารได้ยกเว้นความรับผิดชอบของธนาคารในการใช้เงินไปก่อนที่จะมีการระงับการจ่ายเงินตามเช็คไว้ในคำขอเปิดบัญชีเงินฝากกระแสรายวันแล้วก็ตาม แต่ธนาคารก็ยัง อาจถูกผู้ทรง โดยชอบด้วยกฎหมายฟ้องร้องฐานใช้เงินให้แก่ผู้ไม่มีสิทธิรับเงินก็ได้

5.3 กรณีเกี่ยวกับความคุ้มครองธนาคารผู้จ่าย

การใช้เงินตามเช็คบางประเภทกฎหมายตัวเงินของไทยได้กำหนดวิธีการไว้ว่าธนาคารต้องจ่ายเงินไปในลักษณะใดจึงจะถือเป็นการจ่ายเงินโดยชอบด้วยกฎหมาย และได้รับความคุ้มครองจากการกระทำดังกล่าวโดยเฉพาะการใช้เงินตามเช็คชั้คกรอม (ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 994 - มาตรา 998) กำหนดวิธีการไว้ชัดเจนว่าให้ธนาคารจ่ายเงินได้เฉพาะแต่ธนาคารเท่านั้น ไม่จำเป็นต้องจ่ายเงินให้แก่ผู้มีสิทธิรับเงินโดยตรง ซึ่งถ้าธนาคารได้จ่ายเงินตามเช็คชั้คกรอมดังกล่าวไปโดยสุจริตและปราศจากประมาทเลินเล่อแล้ว มาตรา 998 ก็ถือว่าธนาคารได้จ่ายเงินให้แก่ผู้เป็นเจ้าของอันแท้จริงแห่งเช็คแล้ว ถ้าหากธนาคารจ่ายเงินไปโดยประการอื่น ธนาคารต้องรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดขึ้นแก่ผู้เป็นเจ้าของอันแท้จริงแห่งเช็ค (มาตรา 997)

ส่วนการใช้เงินตามเช็คระบุชื่อผู้รับเงินโดยทั่ว ๆ ไปนั้น กฎหมายกำหนดกฎเกณฑ์ไว้ในมาตรา 1009 ว่า ธนาคารต้องจ่ายเงินตามเช็คให้แก่ผู้หน้าเช็คมาทางธนาคารไปตามทางคำปกติ โดยสุจริต และปราศจากประมาทเลินเล่อ จึงจะถือว่าเป็นการจ่ายเงินโดยชอบ แต่จะมีการสลักหลังปลอมหรือปราศจากอำนาจก็ตาม หรือถ้าเป็นเช็คผู้ถือ กฎหมายต้องการให้ธนาคารจ่ายเงินไปโดยสุจริต และปราศจากประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงเท่านั้น (ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 316, 310)

การปฏิบัติหน้าที่หรือดำเนินการอื่น ๆ นั้นกฎหมายตัวเงินไม่ได้กำหนดกฎเกณฑ์ไว้เป็นพิเศษเลยวว่าธนาคารควรจะต้องกระทำอย่างไร แต่ตามที่ได้พิจารณาถึงหน้าที่ตามหลักกฎหมายทั่วไป ของธนาคารดังกล่าวมาแล้วในข้อ 5.1 เห็นได้ว่าธนาคารมีหน้าที่ต้องให้ความระมัดระวังและมีมือเท้าที่เป็นธรรมคางจะต้องใช้และสมควรจะต้องใช้ในกิจการของธนาคารด้วย ดังนั้นในการปฏิบัติหน้าที่หรือดำเนินการอื่น ๆ นอกจากที่กฎหมายตัวเงินกำหนดไว้แล้ว ธนาคารก็ควรกระทำด้วยความระมัดระวังในฐานะที่เป็นธนาคารพาณิชย์พึงต้องปฏิบัติด้วย

หลักเกณฑ์ต่าง ๆ ที่กฎหมายให้ความคุ้มครองธนาคารผู้จ่ายตั้งกล่าวมาข้างต้น จะเห็นได้ว่า ธนาคารผู้จ่ายของปฏิบัติหน้าที่ไป "ตามทางคำปกติ" , "โดยสุจริต" , "ปราศจากประมาทเลินเล่อ" หรือ "ใช้ความระมัดระวังและมีมือเท้าที่เป็นธรรม" จะคงใจและสมควรจะคงใจ" นั้นมีความหมายมากน้อยเพียงใดเห็น ใน

Bills of Exchange Act 1882 ของอังกฤษหรือ Uniform Commercial Code ของสหรัฐอเมริกาได้บัญญัติความหมายหรือคำจำกัดความของคำเหล่านี้ไว้ ซึ่งทำให้พอที่จะมองเห็นขอบเขตหรือลักษณะใดบ้าง แก่ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ของไทย ไม่ได้ให้ความหมายของคำเหล่านี้ไว้และเมื่อมีปัญหาเกิดขึ้นจึงต้องอาศัยการตีความ เมื่อมีการตีความผลที่เกิดขึ้นมากก็เป็นเช่นเดียวกับผลของการใช้การตีความกฎหมายดังกล่าวมาแล้วข้างต้น ที่จะทำให้เกิดความไม่แน่นอน เพราะขึ้นอยู่กับดุลยพินิจ และเมื่อไม่เป็นการแน่นอนก็ไม่อาจนำมาใช้เป็นหลักอ้างอิงในทางปฏิบัติได้ การดำเนินงานแต่ละวันของธนาคารย่อมกระทำไปโดยความลำบากเพราะเสี่ยงต่อการเปลี่ยนแปลง

ดังนั้น เมื่อหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ในกฎหมายยังไม่แน่ชัดหรืออาจเปลี่ยนแปลงได้แล้วแต่พฤติการณ์เป็นเรื่อง ๆ ไป ในการปฏิบัติงานของธนาคารในแต่ละวันนั้น ธนาคารจะมั่นใจได้อย่างไรว่า การกระทำที่เขยื้อกันว่าเป็นการกระทำตามทางคำปกติ โดยสุจริตหรือปราศจากประมาทเลินเล่อนั้น ในขณะหรือในกรณีนี้จะอยู่ในขอบเขตความคุ้มครองที่ธนาคารจะได้รับจากกฎหมายหรือไม่ และเมื่อเป็นเช่นนั้น ถ้าธนาคารไม่แน่ใจว่า ธนาคารจะได้รับคุ้มครองหรือไม่ ตามปกติธนาคารก็จะไม่กระทำการนั้นลงไปด้วยความเสี่ยง ประเด็นนี้จึงเป็นปัญหาอย่างหนึ่งซึ่งเป็นอุปสรรค ทำให้การใช้เช็คไม่คล่องตัว

5.4 กรณีเกี่ยวกับความรับผิดของธนาคารผู้จ่าย

ความรับผิดของธนาคารผู้จ่ายนี้ กฎหมายตั๋วเงินของไทยได้กำหนดให้ธนาคารรับผิดต่อบุคคลใดบ้างไว้เพียง 2 กรณีเท่านั้น คือ มาตรา 993 และมาตรา 997 มาตรา 998 กรณีธนาคารลงลายมือชื่อรับรองเช็ค ตามมาตรา 993 นี้ ธนาคารต้องรับผิดในฐานะเป็นลูกหนี้ชั้นต้นในอันที่จะต้องใช้เงินตามเช็คให้แก่ผู้ทรง โดยไม่มีสิทธิปฏิเสธการใช้เงิน แม้จะมีกรณีตามมาตรา 991 - มาตรา 992 เกิดขึ้นก็ตาม แต่การที่ธนาคารต้องรับผิดในมาตรา 993 นี้มิใช่ เป็นความรับผิดในฐานะธนาคารผู้จ่ายโดยตรง แต่เป็นความรับผิดในฐานะคู่สัญญาในตั๋วเงิน เพราะธนาคารได้ลงลายมือชื่อในตั๋วเงินต้องรับผิดตามเนื้อความในตั๋วเงิน (มาตรา 900)

ส่วนความรับผิดที่กำหนดไว้ใน มาตรา 997 และ มาตรา 998 นั้นเป็นความรับผิดในฐานะที่ธนาคาร เป็นผู้จ่ายเงินตามเช็คชั้คร่อม หากไม่ใช้เงินตามวิธีการที่กฎหมายกำหนดไว้สำหรับเช็คชั้คร่อมแล้ว ธนาคารผู้จ่ายต้องรับผิดในความเสียหายใด ๆ ที่เกิดขึ้นแก่ผู้เป็นเจ้าของอันแท้จริงแห่งเช็ค

การปฏิบัติหน้าที่ในการใช้เงินตามเช็คของธนาคารผู้จ่ายในมาตราอื่น ๆ เช่น มาตรา 991, มาตรา 992 หรือมาตรา 1009 เป็นต้น กฎหมายตั๋วเงินมิได้กำหนดให้ธนาคารรับผิดต่อใครโดยตรงเลย ทั้งยังมีได้กำหนดไว้ด้วยว่า หากธนาคารไม่ปฏิบัติตามมาตราเหล่านั้นแล้ว ธนาคารจะได้รับผลหรือต้องรับผิดอย่างไรบ้าง จึงต้องนำหลักในเรื่องการผิดสัญญาหรือหลักเกณฑ์ในกฎหมายเรื่องละเมิด มาใช้ประกอบแล้วแต่กรณี

ธนาคารจะรับผิดชอบสัญญาไว้ก็แต่เฉพาะกับผู้เคยค้าของธนาคารเท่านั้น เพราะเป็นคู่สัญญาของธนาคาร ผลของการที่ธนาคารผิดสัญญากับผู้เคยค้าประการสำคัญก็คือ ธนาคารไม่มีสิทธิหักเงินจากบัญชีของผู้เคยค้าหรือไม่มีสิทธิเรียกร้องเงินจำนวนใด ๆ ที่ธนาคารได้จ่ายไปแล้ว ถึงแม้จากผู้เคยค้าใดก็ตามที่รับผิดชอบสัญญา ต่อผู้เคยค้าในกรณีอื่น ๆ มักไม่ค่อยปรากฏ เพราะธนาคารเป็นผู้วางสัญญาเอง และให้อำนาจความรับผิดชอบของธนาคารไว้หลายประการ

นอกจากธนาคารจะต้องรับผิดชอบสัญญาแล้ว ถ้าการกระทำของธนาคารเป็นการทำละเมิด ตามหลักทั่วไปในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 420 แล้ว ธนาคารต้องรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดขึ้นโดยชดเชยค่าสินไหมทดแทนให้แก่บุคคลทุกคน ที่ได้รับความเสียหายจากการกระทำของธนาคาร

อนึ่ง มีข้อสังเกตว่า นอกจากธนาคารจะสร้างกฎเกณฑ์ของธนาคารเพิ่มมากขึ้นกว่าที่กฎหมายกำหนดไว้แล้ว ในบางกรณีธนาคารยังใช้กฎเกณฑ์ที่ต่างไปจากกฎหมายอีกด้วย เช่น มาตรา 993 ซึ่งได้บัญญัติเกี่ยวกับกรณีที่ธนาคารเข้ารับรอง หรือจกรับรู้ในเช็ค แต่ในทางปฏิบัติทุกวันนี้ ธนาคารส่วนมากจะวางระเบียบว่าธนาคารจะไม่รับรองเช็ค (เว้นแต่ในกรณีจำเป็นจริง ๆ ซึ่งธนาคารจะให้ผู้เคยค้าทำหนังสือรับผิดชอบไว้ด้วย) โดยธนาคารจะออกเช็คของธนาคารให้แทน เพราะการรับรองเช็ค ทำให้ธนาคารมีความผูกพันในฐานะลูกหนี้ชั้นต้น และอาจต้องรับผิดชอบหรือเสียหายได้ ถ้าหากผู้สั่งจ่ายไม่ชดเชยเงินให้แก่ธนาคาร จึงทำให้มาตรา 993 ในปัจจุบันนี้กลายเป็นไปเสียแล้ว ทั้ง ๆ ที่เป็นมาตรการทางกฎหมายที่ดี เพราะทำให้ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการใช้เช็คซึ่งได้รับเช็คล่วงหน้าเกิดความมั่นใจและเชื่อถือในเช็คซึ่งมีธนาคารรับรองว่าเช็คดังกล่าวจะต้องได้รับการชำระเงินอย่างแน่นอน

จากปัญหาที่เกี่ยวกับสิทธิและความรับผิดชอบของธนาคารผู้จ่ายในทางกฎหมายและทางปฏิบัติที่กล่าวมาโดยสรุปดังกล่าวข้างต้นทั้งหมดนั้น ทำให้เห็นได้ว่าหลักเกณฑ์ทางกฎหมายที่มีอยู่ในประมวลกฎหมายแพ่ง และพาณิชย์ของไทย ซึ่งใช้บังคับกับการใช้เงินตามเช็คของธนาคารนั้นส่วนมากเป็นบทบัญญัติกว้าง ๆ ไม่อาจนำมาปรับใช้กับกรณีที่เกิดขึ้นในทางปฏิบัติซึ่งเป็นผลเนื่องมาจากการเจริญเติบโตอย่างรวดเร็วของวงการธุรกิจการค้าได้ ทำให้ธนาคารซึ่งต้องปฏิบัติหน้าที่ของคนอยู่เป็นปกติธรรมดา คงกำหนดระเบียบแบบแผนภายในของธนาคารแต่ละแห่งขึ้นไว้เอง ตลอดจนกำหนดรูปแบบของสัญญาหรือข้อตกลงในลักษณะที่ปกป้องคุ้มครองตนเองไว้ก่อน แต่อย่างไรก็ตามระเบียบปฏิบัติของธนาคารแต่ละแห่งนี้ ยังไม่เป็นการแน่นอนว่าศาลยอมรับหรือไม่ เมื่อมีปัญหาโต้แย้งเกิดขึ้น เพราะศาลจะต้องวินิจฉัยไปตามบทบัญญัติของกฎหมาย เมื่อกฎหมายบัญญัติไว้กว้าง ๆ ไม่ชัดเจน ศาลก็ต้องอาศัยการตีความโดยพิเคราะห์ตามแต่ละกรณี ๆ ไป หลักเกณฑ์ที่ได้ในแต่ละคดีจึงไม่อาจนำมากำหนดเป็นกฎเกณฑ์ที่แน่นอนเพื่อให้ใช้ตลอดไปได้ จึงอาจเป็นไปได้ว่า การกระทำที่ธนาคารได้ดำเนินการไปตามระเบียบปฏิบัติของธนาคารเอง ศาลอาจตัดสินว่าเป็นการกระทำที่ไม่ถูกต้องหรือไม่ชอบด้วยกฎหมายก็ได้ นอกจากนี้มักจะปรากฏอยู่เสมอว่า ถ้าศาลได้ตัดสินให้ธนาคารต้องรับผิดชอบในการกระทำอย่างไร ๆ แล้ว ธนาคารนั้นเองหรือธนาคารอื่น ๆ มักจะกำหนดระเบียบปฏิบัติของตนขึ้นมาใหม่อีกอย่าง เพื่อเป็นการอุดช่องว่างดังกล่าวโดยมิได้คำนึงถึงวัตถุประสงค์ หรือเจตนารมณ์ของกฎหมายในเรื่องนั้น ๆ ด้วยเหตุเหล่านี้เองทำให้เกิดระเบียบปฏิบัติงานของธนาคารมากมาย และในประการที่สำคัญนั้นระเบียบปฏิบัติต่าง ๆ ที่ธนาคารกำหนดขึ้นเองนี้ยังไม่เป็นที่แน่นอนว่าถูกต้องหรือไม่ สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของกฎหมายหรือไม่ เพราะไม่มีแนวทางให้ทราบว่าทางฝ่ายทางกรรมปฏิบัติต่อกันอย่างไร มากน้อยเพียงใด กระทำเช่นใดต้องรับผิดชอบต่อเช่นใด จึงจะได้รับความคุ้มครอง ซึ่งเป็นการเพิ่มภาระหรือก่อความยุ่งยากแก่ผู้ที่ต้องปฏิบัติงานหรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการใช้เช็คซึ่งเป็นการแน่นอนว่าทำให้ธุรกิจการค้าดำเนินไปอย่างไม่คล่องตัวด้วย

ขอเสนอแนะ

โดยที่ในปัจจุบันนี้ เช็คเป็นเครื่องมืออันสำคัญที่ถูกนำไปใช้ในการดำเนินธุรกิจการค้าและธนาคารเป็นผู้เดียวที่มีหน้าที่ในการใช้เงินตามเช็ค ถ้าธนาคารได้ใช้เงินตามเช็คไปโดยถูกต้องเหมาะสมแล้ว ย่อมจะช่วยสร้างความเชื่อใจให้แก่ระบบการใช้เช็ค เกิดความคล่องตัวและไม่เป็นอุปสรรคต่อความเจริญพัฒนาของวงการธุรกิจการค้า แต่เนื่องจากตัวบทกฎหมายหรือมาตรการอื่น ๆ รวมทั้งระเบียบปฏิบัติที่ธนาคารกำหนดขึ้นนั้น ก่อให้เกิดปัญหาค้างกลาวมาแล้วข้างต้น ผู้เขียนจึงขอเสนอแนะแนวทางในการแก้ไขปัญหาค้างกลาวข้างต้น ดังนี้

1. เนื่องจากตัวบทกฎหมายอันเป็นหลักที่ใช้ในการปฏิบัติหน้าที่หรือดำเนินการของธนาคารตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของไทย ได้รับอิทธิพลเป็นอย่างมากมาจากกฎหมายตัวเงินของอังกฤษ คือ Bills of Exchange Act 1882 โดยเฉพาะในเรื่องใช้เงินตามเช็ค เช่น กรณีเกี่ยวกับเช็คชักรวม นับแต่มตรา 994 - มาตรา 1000 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ได้คัดลอกมาจาก Bills of Exchange Act 1882 ตั้งแต่ Section 76 - 82 และการใช้เงินตามเช็คที่ไม่ชักรวมตามมาตรา 1009 ก็มีที่มาจาก Section 60 ของ Bills of Exchange Act 1882 ดังนั้นประเพณีปฏิบัติของธนาคาร ก่าอธิบายตัวบทกฎหมายความคิดเห็นของนักกฎหมาย ตลอดจนจนแนวคำพิพากษาของศาลในประเทศอังกฤษจึง เป็นสิ่งที่นักกฎหมายและธนาคารพาณิชย์ของไทยควรคำนึงและนำมาประกอบการพิจารณาในการบังคับใช้กฎหมายตัวเงินของไทยด้วย

2. การกำหนดหน้าที่ให้แก่ธนาคารผู้จ่ายรวมทั้งธนาคารผู้เรียกเก็บ ซึ่งเป็นเรื่องสำคัญที่จะทำให้การใช้เช็คสัมฤทธิ์ผลสมคั่ง เจตนารมณ์ของกฎหมาย ย่อมขึ้นอยู่กับการศึกษาของนักกฎหมายว่าธนาคารได้ปฏิบัติหน้าที่ "ตามทางค้ำปกติ" "สุจริต" "ประมาทเลินเล่อ" หรือ "จงใจให้เกิดความเสียหาย" หรือไม่ ซึ่งการศึกษาดังกล่าวนี้ไม่อาจกำหนดกฎเกณฑ์หรือขอบเขตที่แน่นอนได้ ย่อมต้องแล้วแต่พฤติการณ์แวดล้อมในแต่ละกรณี ๆ ไป หลักที่ใช้ในการพิจารณาวันจันฉัยคือ ในสภาพและข้อเท็จจริงของกรณีเช่นนั้น ๆ การกระทำของธนาคาร

ได้ใช้ความระมัดระวังอย่างสมเหตุสมผล ตามวิสัยหรือมาตรฐานของบุคคลอยู่ประกอบธุรกิจ
 การธนาคารโดยทั่วไป (in ordinary course of banking business) หรือไม่
 กล่าวคือ ถ้าในภาวะการณ์เช่นนั้น ถ้าผู้ประกอบธุรกิจการค้าทั่วไปเห็นว่ามีข้อสงสัยจะต้อง
 พึงกระทำเพื่อให้หมดข้อสงสัยนั้น ๆ เสียก่อนแล้วจึงคัดค้านใจกระทำการใด ๆ เกี่ยวกับ
 การชำระเงินตามเช็คไป ซึ่งเชื่อว่าได้กระทำการนั้นไปโดยชอบ หากธนาคารใดจงใจไม่
 ปฏิบัติหรือละเลยในสิ่งที่ธนาคารพาณิชย์ทั้งหลายพึงกระทำหรือควรกระทำแล้วนับถือได้ว่า
 ธนาคารได้ปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบ

แต่ทั้งนี้ในการตีความหรือพิจารณาว่าธนาคารได้ปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบหรือไม่นั้น
 ก็ยังเป็นปัญหาข้อเท็จจริงที่จะต้องพิจารณาเป็นรายกรณีไป ซึ่งอาจจะตีความได้เป็นหลายนัย
 ถ้าเป็นกรณีสงสัยว่าธนาคารกระทำลง โดยมีเจตนาทุจริตหรือจงใจให้เกิดความเสียหายแล้ว
 อาจพิจารณาได้ง่าย และโดยปกติการกระทำดังกล่าวในทางปฏิบัติมักไม่เกิดขึ้น เพราะ
 จะทำให้ธนาคารเสื่อมเสียชื่อเสียงและเสียลูกค้า คงไม่มีธนาคารใดกระทำ แต่การพิจารณา
 หรือตีความว่า การกระทำนั้น ๆ ของธนาคารถือว่าเป็นการปฏิบัติหน้าที่โดยประมาทเลินเล่อ
 หรือไม่นั้น ไม่อาจพิจารณาได้โดยง่าย ปัญหาสำคัญจึงอยู่ที่ว่านักกฎหมายและนักการธนาคาร
 ต่างเข้าใจและตระหนักถึงเจตนารมณ์หรือวัตถุประสงค์ของกฎหมายในเรื่องการชำระเงินตาม
 เช็คหรือไม่ ดังนั้น หากมีบทบัญญัติของกฎหมายกำหนดวิธีปฏิบัติในกรณีต่าง ๆ ที่ค่อนข้างชัดเจน
 และผู้ใช้กฎหมายหรือผู้ปฏิบัติเกี่ยวกับ กฎหมายได้เข้าใจและเข้าถึงเจตนารมณ์หรือวัตถุประสงค์
 ประสงค์ของกฎหมายในเรื่องนี้เป็นอย่างดีแล้ว การบังคับใช้กฎหมายในเรื่องนี้ก็จะมิประสิทธิ
 ภาพมากขึ้นกว่าที่เป็นอยู่

เมื่อระเบียบปฏิบัติงานภายในของ ธนาคารสอดคล้องทั้งกันกับวัตถุประสงค์หรือ
 หลักเกณฑ์ของกฎหมายแล้ว ธนาคารจะสามารถปฏิบัติงานภายใต้ระเบียบที่ธนาคารได้กำหนด
 ขึ้นโดยตลอดทั่วและสะดวกใจว่าการกระทำของตนภายใต้ระเบียบเช่นนี้เพียงพอแล้วที่จะได้
 รับความคุ้มครองจากกฎหมายโดยไม่จำต้องกำหนดหรือสร้างกฎเกณฑ์อื่นใดอันจะสร้างความ

ยุ่งยากให้แก่บุคคลอื่น ๆ เพื่อป้องกันความเสียหายที่ธนาคารจะได้รับจากการปฏิบัติหน้าที่ของธนาคารขึ้นมาอีก นอกจากนี้ผู้เกี่ยวข้องในการปฏิบัติงานของธนาคารซึ่งรวมทั้งพนักงานของธนาคารเองตลอดจนประชาชนผู้เกี่ยวข้องก็จะเกิดความมั่นใจและเชื่อถือในระบบการธนาคารและส่งผลกระทบต่อให้ระบบการไว้เช็คอีกด้วย

3. Bills of Exchange Act 1882 ของอังกฤษ ซึ่งเป็นที่มาของกฎหมายตั๋วเงินของไทยนี้ เป็นกฎหมายที่มีบัญญัติไว้เป็นเวลานานและได้บัญญัติไว้ในลักษณะกว้าง ๆ เปิดโอกาสให้มีการตีความเพื่อบังคับใช้กฎหมาย เช่นเดียวกับกฎหมายตั๋วเงินของไทย แต่ที่ยังคงใช้บังคับอยู่จนทุกวันนี้ได้เพราะ ในประเทศอังกฤษใช้หลักกฎหมายจารีตประเพณี (Common Law) ควบคู่กันกับกฎหมายที่เป็นลายลักษณ์อักษร รวมทั้งศาลมีอำนาจที่จะสร้างหลักเกณฑ์ขึ้นมาตามสมควร จึงทำให้สามารถแก้ไขข้อขัดข้องทางกฎหมายได้อย่างคล่องตัว (flexible) กว่า

อย่างไรก็ตาม แม้ Bills of Exchange act 1882 จะยังคงใช้บังคับมาจนทุกวันนี้ด้วยเหตุดังกล่าวมาแล้ว แต่ก็ยังมีการบัญญัติกฎหมายลายลักษณ์อักษรอื่น ๆ ขึ้นมาช่วยเสริม Bills of Exchange Act 1882 เช่น Cheques Act 1957 หรือ

¹ ตัวอย่างเช่น Cheques Act 1957 ได้แก้ไขปัญหาในทางปฏิบัติซึ่งศาลอังกฤษ ได้ตีความว่าการจ่ายเงินตามเช็คที่ขาดการสลักหลังหรือการสลักหลังผิดปกติ ไม่ใช่การจ่ายเงินตามทางคำปกติตาม Section 60 ของ Bills of Exchange Act 1882 ซึ่งเป็นที่มาของมาตรา 1009 ของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์) จนทำให้เกิดความไม่สะดวกแก่ธนาคารซึ่งมีเช็คผ่านวันละมากมาย จึงได้มีการตรา Cheques Act 1957 ออกใช้โดยใน Section 1 ได้บัญญัติยกเว้นไว้ว่า ธนาคารผู้จ่ายเงินตามเช็คโดยสุจริตตามทางคำปกติไม่ต้องรับผิดชอบ แม้จะไม่มี การสลักหลังหรือการสลักหลังผิดปกติก็ตาม ซึ่งขยายขอบเขตความรับผิดชอบออกไปอีก (ดูรายละเอียดในหน้าที่ 3 ความคุ้มครองธนาคารผู้จ่าย, หน้า 275 - 277)

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

หรือ ตามหลักใน Section 82 ของ Bills of Exchange Act 1882 (ซึ่งเป็นที่มาของมาตรา 1000 ของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์) นั้น เช็คที่ธนาคาร ผู้เรียกเก็บได้มาจากลูกค้า ของตนต้องเป็นเช็คชื่กร่อมมาก่อน แต่ Cheques Act 1957 Section 4 ได้แก้ไขแล้ว ธนาคารไม่ต้องรับผิดโดยไม่จำกัดว่าเช็คที่ธนาคาร เรียกเก็บเพื่อผู้เคยก้าต้องเป็นเช็คชื่กร่อมมาก่อน (จิตติ ตั้งสภทิพย์, ถ้าอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วยบัญชีเงินฝากและตั๋วเงิน, หน้า 141).

Bankruptcy Act 1914¹ เป็นต้น ทั้งนี้จึงมีชื่อว่า ในปัจจุบันนี้ประเทศอังกฤษจะมีกฎหมายที่บังคับใช้กับการใช้เงินตามเช็คของธนาคาร คือ Bills of Exchange Act 1882 อยู่เพียงฉบับเดียว แต่ก็ยังมีกฎหมายลายลักษณ์อักษรอื่น ๆ ที่นำมาเป็นหลักเกณฑ์ในการใช้เงินตามเช็คของธนาคารอีกด้วย

ส่วนกฎหมายตัวเงินของไทย ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 3 ได้บังคับมาตั้งแต่ปี พุทธศักราช 2472 จนถึงปัจจุบัน ยังไม่เคยมีการแก้ไขปรับปรุงธนาคาร ศาล บุคคลผู้เกี่ยวข้องกับการใช้เช็ค เช่น ผู้สั่งจ่าย ผู้ทรง เป็นต้น หรือบุคคลอื่นใดที่ต้องนำกฎหมายหรือหลักเกณฑ์ในเรื่องเกี่ยวกับการใช้เงินตามเช็คมาบังคับใช้ก็ได้อาศัยหลักเกณฑ์เท่าที่มีอยู่ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 3 เอกเทศสัญญา ลักษณะ 21 ตัวเงิน นี้ยึดถือเป็นแนวทางปฏิบัติตลอดมาและแม้ว่าเราจะมีกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับธนาคารหรือเช็คอยู่บ้างก็ตาม แต่ก็เป็นกฎหมายที่มีจุดประสงค์เพื่อวัตถุประสงค์อื่น เช่น พระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. 2505 มีวัตถุประสงค์เพื่อประโยชน์แก่การเศรษฐกิจและการเงินของประเทศ ตลอดจนให้ความคุ้มครองแก่ผู้ฝากเงินกับธนาคาร ซึ่งเน้นหนักในเรื่องเกี่ยวกับการดำเนินกิจการของธนาคารมากกว่าการปฏิบัติหน้าที่ของธนาคาร พระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็ค พ.ศ. 2497 มีวัตถุประสงค์ที่จะเอาโทษผู้ที่

ศูนย์วิทยุทรัพยากร

¹ ตัวอย่างเช่น Section 75 ของ Bills of Exchange Act 1882 ไม่ได้บัญญัติว่า ธนาคารหมดอำนาจหน้าที่ในการใช้เงินตามเช็ค หากผู้สั่งจ่ายล้มละลาย (แต่ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ได้บัญญัติไว้แล้วใน มาตรา 992 (3)) แต่ในกรณีเช่นนี้ตาม Section 45 - 46 ของ Bankruptcy Act 1914 ได้ให้ความคุ้มครองแก่ธนาคารผู้จ่ายซึ่งได้ใช้เงินไปโดยสุจริต แม้ผู้สั่งจ่ายล้มละลายก็ตาม (ดูรายละเอียดใน บทที่ 2 หน้าที่ของธนาคารในการใช้เงิน, หน้า 178.)

คือทฤษฎีใช้เช็คโดยไม่มีเงินที่จะพึงชำระตามจำนวนที่ตั้งจ่ายหรือระเบียบการหักบัญชีระหว่างธนาคารในกรุงเทพมหานคร ซึ่งธนาคารแห่งประเทศไทยได้ประกาศให้ธนาคารซึ่งเป็นสมาชิกของสำนักหักบัญชีถือปฏิบัตินั้นก็เป็นที่ยกกฎหมายที่ใช้สำหรับธนาคารในเขตกรุงเทพมหานคร หรือจังหวัดใกล้เคียงที่จะนำเช็คมาหักบัญชีกันที่สำนักหักบัญชีเท่านั้น เป็นต้น ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่าในปัจจุบันนี้กฎหมายเกี่ยวกับสิทธิหน้าที่และความรับผิดชอบของธนาคารในการใช้เงินตามเช็คนั้นมีบัญญัติอยู่ในกฎหมายตั๋วเงินตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์เท่านั้น

โดยทั่วไป กฎหมายตั๋วเงิน ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ซึ่งได้ถูกยกถือเป็นหลักเกณฑ์ในเรื่องการใช้เงินตามเช็คของธนาคาร โดยตรงนี้มีบทบัญญัติเพียงไม่กี่มาตราและใจหอคความสั้นๆแต่บัญญัติไว้ในลักษณะกว้างๆเปิดโอกาสให้มีการตีความได้เช่นเดียวกับ Bills of Exchange Act 1882 ซึ่งเมื่อตีเกราะห้อยอย่างลึกซึ้งแล้ว จะเห็นได้ว่าเป็นบทบัญญัติที่ตีกรอบคลุมถึงกรณีต่าง ๆ และสามารถนำมาใช้วินิจฉัยปัญหาต่าง ๆ ได้เป็นส่วนใหญ่ หรือในบางกรณีหากไม่มีบทบัญญัติอยู่ในกฎหมายตั๋วเงินโดยตรงก็สามารถนำบทบัญญัติ ในลักษณะอื่น ๆ ของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาใช้บังคับเพื่อแก้ไขปัญหาในทางปฏิบัติได้อยู่บ้าง เช่น นำเรื่องกฎหมายลักษณะฝากทรัพย์ มาบังคับใช้ในเรื่องสิทธิและหน้าที่ตลอดจนความรับผิดชอบของธนาคารอันมีต่อลูกค้าผู้ฝากเงิน ซึ่งในข้อสัญญาที่ทำขึ้นระหว่างธนาคารกับลูกค้าผู้ฝากเงินนั้นมีได้กำหนดไว้เลย เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม แม้จะสามารถนำบทบัญญัติที่มีอยู่ในประมวลกฎหมายมาบังคับใช้ได้ดังกล่าวย่างนั้น แต่จะเห็นได้ว่าในการใช้เงินตามเช็คของธนาคาร บุคคลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการใช้เช็ครวมทั้งธนาคารผู้มีหน้าที่จ่ายเงินตามเช็คเองต่างก็ต้องประสบกับปัญหายุ่งยากตลอดมา เป็นอุปสรรคต่อวัตถุประสงค์ในการนำเช็คมาใช้ในวงการธุรกิจการค้า ทั้งนี้เป็นเพราะวิธีปฏิบัติทางการธนาคาร ได้มีวิวัฒนาการที่ละเอียดอ่อนและซับซ้อนยิ่งขึ้น และผู้เกี่ยวข้องกับการใช้กฎหมายในเรื่องนี้ยังไม่เข้าใจถึงเจตนารมณ์ของกฎหมายอย่าง

คือ ดังนั้นเมื่อมีปัญหาในทางปฏิบัติเกิดขึ้นจึงไม่สามารถนำเอากฎหมายมาบังคับใช้ได้ถูกต้อง
 เหมาะสม เช่น ปัญหาว่าลูกคาของธนาคารมีสิทธิเรียกร้องเอาเงินจากธนาคารระงับการจ่ายเงิน
 ใดหรือไม่ ในทางปฏิบัติตลอดจนแนวคำพิพากษาของศาลถือว่าเป็นการกระทำมิได้โดยเฉพาะ
 ในกรณีที่มีการสั่งทางโทรทัศน์ เพราะไม่มีหลักฐานแน่ชัดว่าลูกคาได้สั่งห้ามจริงหรือไม่ และ
 การที่ธนาคารได้ปฏิบัติตามคำสั่งดังกล่าวนั้นศาลถือว่าเป็นการกระทำโดยประมาทเลินเล่อ
 ของธนาคาร แต่เมื่อพิจารณาจากหลักเกณฑ์ที่มีอยู่ในกฎหมายแล้วจะเห็นได้ว่า กฎหมาย
 มิได้กำหนดว่า การบอกห้ามการชำระเงินของลูกคาหรือคำสั่งใด ๆ ของลูกคาจะทำควยวาจา
 มิได้เมื่อเป็นดังนี้ หากลูกคาเป็นผู้สั่งให้ธนาคารปฏิบัติเช่นนั้นจริง ๆ ธนาคารต้องรับผิดชอบ
 ชอบในผลเสียหายที่เกิดขึ้นควยหรือ และถ้าธนาคารไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของลูกคา เกิดผล
 เสียหายแก่ลูกคาแล้ว ย่อมเป็นที่เห็นได้ว่าลูกคาซึ่งเป็นคู่สัญญาของธนาคารโดยตรงย่อม
 มีสิทธิฟ้องร้องธนาคารให้รับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากกรณีที่ธนาคารผิดสัญญาไม่
 ปฏิบัติตามคำสั่งของลูกคาได้ เป็นต้น และโดยที่กฎหมายได้เขียนไว้อย่างกว้าง ๆ มีข้อความ
 สั้น ๆ แต่กลับมุ่งเน้นทำให้เกิดความไม่สะดวกในการนำกฎหมายมาบังคับใช้กับธุรกิจการค้า
 หรือการปฏิบัติหน้าที่ในการชำระเงินตามเช็คของธนาคารไปอย่างสิ้นหวังที่ โดยเฉพาะธนาคาร
 ซึ่งต้องปฏิบัติงานอยู่เป็นปกติและต้องให้บริการแก่ลูกคาหรือประชาชนควยความรวดเร็ว
 หากมีปัญหาในทางปฏิบัติเกิดขึ้น อันเป็นปัญหาซึ่งมิได้บัญญัติไว้ชัดเจนในควยบทกฎหมาย เช่น
 นาย ข. เปิดบัญชีไว้กับธนาคารในรื่องนาง ก. มารดาของตน นาย ข. จะนำเช็คขีดคร่อม
 ระบุชื่อ นาง ก. มาเข้าบัญชีดังกล่าวนี้ได้หรือไม่ ต้องใ้ นาง ก. สลักหลังก่อนหรือไม่ เป็นต้น
 ธนาคารต้องใช้เวลาในการพิจารณาถึงขอ เขที่กฎหมายได้ให้อำนาจหรือควยคลุมไว้
 ถ้าธนาคารไม่เข้าใจถึงเจตนารมณ์ของกฎหมายและไม่มีแนวบรรทัดฐานของศาลฎีกาหรือ
 ควยอย่างการตีความของศาลฎีกาแล้ว ธนาคารจะมั่นใจได้อย่างไรว่าสิ่งที่ธนาคารตกลงใจ
 เลือกปฏิบัตินั้นเป็นสิ่งที่ถูกต้อง และในทางปฏิบัติปรากฏอยู่เสมอว่าธนาคารจะไม่เสี่ยงคำเนน
 การใด ๆ ในอันที่จะทำให้ธนาคารได้รับความเสียหาย (แต่ตามหลักกฎหมายไทยนั้นไม่มีห
 บัญญัติให้ธนาคารมีสิทธิที่จะไม่คำเนนการใด ๆ หากเป็นการกระทำที่ควยเสี่ยงต่อความเสียหาย
 ที่เกิดขึ้นเหมือนหลักในกฎหมายอังกฤษ ดังนั้น หากธนาคารไม่กระทำกรอย่างใดอย่างหนึ่งตาม
 หน้าแล้ว ในกฎหมายไทยธนาคารจะอ้างไม่ได้ว่าธนาคารมีสิทธิที่จะไม่เสี่ยงภัย)

นอกจากนี้หลักเกณฑ์อันแน่วแน่เกี่ยวกับความรับผิดชอบของธนาคารผู้จ่ายเงินต่อบุคคล ซึ่งเกี่ยวข้องกับการใช้เงินตามเช็ค กฎหมายในส่วนนี้คงบัญญัติไว้แต่เพียงความรับผิดชอบของธนาคารผู้จ่ายเงินตามเช็คซึ่งใคร่ครวญกันจะมีก็อยู่เป็นเจ้าของอันแท้จริงแห่งเช็คเท่านั้น (โดยมีใ้ข้อกำหนดไว้ควยว่าใคร่คือผู้เป็นเจ้าของอันแท้จริงเช็ค) แต่การจ่ายเงินตามเช็คชนิดอื่น ๆ หรือความรับผิดชอบบุคคลอื่น ๆ เช่น ธนาคารผู้เรียกเก็บ ผู้รับเงิน ผู้รับสลักหลัง ผู้ถือ ฯลฯ กฎหมายมีใ้กำหนดไว้เลย ทั้ง ๆ ที่ธนาคารผู้จ่ายมีหน้าที่เกี่ยวข้องกับบุคคลเหล่านั้นอยู่เสมอ ต้องอาศัยหลักเกณฑ์ในกฎหมายลักษณะละเมิดมาบังคับใช้ซึ่ง เป็นบทบัญญัติใหญ่ทำละเมิดโดยทั่ว ๆ ไป ต้องรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดขึ้นจากการกระทำของตน ละเมื่อนำมาบังคับใช้กับธนาคารก็อาจทำให้ธนาคารต้องรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดขึ้น ๆ ที่มีใ้ความผิดของธนาคารก็ไ้ เช่น การที่ลูกจ้างของลูกกาเก็บสลักเช็คใ้ไม่คึ เป็นเหตุใ้มีคนฉีกเช็คและปลอมลายเซ็นมาขึ้นเงินจากธนาคาร ศาลฎีกาคัดสินว่ามีใ้ผลโดยตรงหรือผลรวมกระทำใ้ใ้บังเกิดการปลอมเช็คและนำไปขึ้นเงินใ้สำเร็จ ธนาคารจึงเกินอำนาจสนับสนุนข้อต่อสู้ของคนไม่ไ้ (คำพิพากษาฎีกาที่ 131/2496)

เมื่อกฎเกณฑ์ที่มีอยู่ในกฎหมายเกี่ยวกับสิทธิหน้าที่และความรับผิดชอบของธนาคารในการใช้เงินตามเช็คมีอยู่ไม่กระจ่างชัด รวมทั้งผู้ใ้กฎหมายยังไม่เข้าใจถึงเจตนารมณ์ของกฎหมายใ้โดย่างลึกซึ้งจึงไม่สามารถนำกฎเกณฑ์ที่มีอยู่ในกฎหมายมาใ้แก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้ ธนาคารในฐานะที่เป็นผู้ใ้ใ้ที่ตองจ่ายเงินตามเช็คและตองค้ำประกันธุรกิจของคนเกี่ยวกับเช็คอยู่เป็นปกติจึงใ้กำหนดระเบียบปฏิบัติในการใช้เงินตามเช็คของคนขึ้นมา เพื่อใ้เป็นแนวทางในการปฏิบัติงาน โดยมุ่งหวังที่จะคุ้มครองสิทธิของธนาคารและมีใ้ธนาคารตองรับผิดชอบในผลเสียหายที่เกิดขึ้น จนบางครั้งก็เกินขอบเขตของกฎหมาย เช่น บางธนาคารกำหนดว่าเช็คที่ยื่นเพื่อใ้ใช้เงินเมื่อพ้นเวลาหกเดือนนับแต่วันออกเช็ค ธนาคารจะไม่จ่ายเงินใ้เลย ทั้ง ๆ ที่ตามมาตรา 991 (2) มีใ้เป็นบทบัญญัติใ้แก่ธนาคารที่ห้ามธนาคารใช้เงินตามเช็คดังกล่าว เป็นต้น นอกจากนี้ แม้ธนาคารใ้ใ้ระเบียบปฏิบัติของคนมาใ้กับลูกกาของธนาคาร แต่ก็มีใ้ใ้มาใ้กับลูกกาทุก ๆ คนอย่างแท้จริง มีการเลือกปฏิบัติกับบางคน เช่น ลูกกาที่มีเงินฝากกับธนาคาร

เป็นจำนวนมาก หรือมากกว่าให้ความช่วยเหลือ บ้างจากมหาวิทยาลัย ได้รับเงินตามปกติที่
นำมา แล้วรัฐใช้ไปบ้างบางส่วน เว้นแต่เงินไปอยู่กับใครบ้าง บางอย่างก็ใช้ไปไม่ได้ แต่สำหรับรัฐ
อื่น ๆ จะแยกกันเป็นกลุ่มไปให้รางวัลแก่ผู้บริจาคเงิน

และในที่สุดก็ถึงเวลาที่จะใช้เงินในส่วนนี้ เพื่อที่จะให้เงินแก่ผู้บริจาคเงิน
ซึ่งเป็นประโยชน์แก่ประชาชนและประเทศชาติ โดยกระทรวงในลักษณะ ๓. ตัวเงิน ได้มีลักษณะ
เท่าเทียมกันเท่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน เพื่อให้เห็นถึงความเสมอภาคของการบริจาคเงินที่สนับสนุน
ในกรณีที่เกี่ยวกับสิทธิหน้าที่และความรับผิดชอบในการใช้เงินตามระเบียบธนาคาร โดยควรให้มี
บทบัญญัติที่ชัดเจนถึงกรณีที่มีการมีสิทธิบัญญัติธนาคารใช้เงินตามระเบียบได้มากกว่าที่มีอยู่ในกฎหมาย
ในขณะนี้ เช่น ระเบียบออมทรัพย์ ไม่สมควรจะตามกฎหมายหรือการที่มีเหตุอันควรสงวนโดยฉพาะ
ธนาคารมีสิทธิบัญญัติธนาคารใช้เงินตามระเบียบได้ เป็นต้น เพื่อให้มีธนาคารมีสิทธิบัญญัติหน้าที่
ในการใช้เงินตามระเบียบ ทั้งนี้การจะมีเงื่อนไขอย่างไร "ภายในระยะเวลาอันควร" ในบาง
กรณีควรกำหนดระยะเวลาที่แน่นอนไว้ เพื่อให้ธนาคารได้มีเวลาดำเนินการบางอย่างได้ตาม
ความเป็นจริง นอกจากนี้ควรให้มีบทบัญญัติให้ธนาคารมีสิทธิเรียกเงินคืนจากบุคคลผู้ได้รับ
ประโยชน์จากการใช้เงินตามระเบียบธนาคารได้ (เฉพาะเกี่ยวกับกรณีรับรางวัล) เช่น
ธนาคารใช้เงินตามระเบียบที่ถูกแก้ไขจำนวนเงินไปโดยมิใช่โดยไม่เป็นประจักษ์ และใช้เงินไปตาม
ทางกฏกติโดยสุจริตและปราศจากพระมาเจตนาแล้วในกฎหมาย โดยแยกกฎหมายไปแล้ว
แต่ธนาคารไม่มีสิทธิเรียกเงินคืนตามจำนวนที่ได้จ่ายไปจากบัญชีของผู้ซึ่งจ่ายได้ จึงควรให้สิทธิ
แก่ธนาคารเรียกเงินส่วนที่จ่ายเกินไปคืนจากผู้สละสิทธิ์หรือผู้สละสิทธิ์ที่มีลักษณะเนื่องความ
ในระเบียบนี้โดยง่าย เพราะโดยปกติไม่สามารถค้นหาตัวผู้ฝากการแก้ไขเปลี่ยนแปลงได้โดยง่าย
จึงควรให้บุคคลผู้ได้รับประโยชน์จากการใช้เงินดังกล่าวคืนเงินให้แก่ธนาคาร เพราะบุคคลผู้นี้
ย่อมมีสิทธิใดแม้เขาจะมีบุคคลที่ถือครองบัญชีของเขาไว้ด้วย ทั้งนี้เพื่อให้ธนาคารมีอำนาจในการ
บัญญัติการใช้เงินตามระเบียบในขั้นที่สุด เนื่องจากโดยมีบทบัญญัติของกฎหมายเป็นของให้ธนาคาร
บัญญัติหน้าที่ได้อย่างเต็มที่แล้ว โดยไม่มองเรื่องลวดความรับผิดชอบหรือแรงจูงใจ กับมีกรอบ
ในความเสียหายที่เกิดขึ้น

นอกจากเพิ่มเติมบทบัญญัติเกี่ยวกับสิทธิหน้าที่ของธนาคารดังกล่าวแล้วควรเพิ่มเติมบทบัญญัติเกี่ยวกับความรับผิดชอบของธนาคารผู้จ่ายต่อผู้รับจ่ายเพื่อให้เป็นหลักเกณฑ์ของกฎหมายสำหรับนำไปใช้บังคับกับความสัมพันธ์ระหว่างธนาคารกับผู้รับจ่ายและให้มีบทบัญญัติเกี่ยวกับความรับผิดชอบของธนาคารผู้จ่ายต่อผู้ทรง โดยชอบด้วยกฎหมายต่อธนาคารผู้เรียกเก็บให้ชัดเจน ทำนองเดียวกับความรับผิดชอบของธนาคารผู้จ่ายต่อผู้เป็นเจ้าของอันแท้จริงแห่งเช็ค ตามมาตรา 998 เพื่อให้มีบทบัญญัติเกี่ยวกับความรับผิดชอบของธนาคารผู้จ่ายต่อบุคคลผู้เกี่ยวข้องกับการใช้เงินตามเช็คให้ชัดเจนยิ่งขึ้น

อนึ่ง แม้จะมีการแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ดังกล่าวแล้วแต่ก็มีไร้อาจทำให้ธนาคารไม่ตองมีระเบียบปฏิบัติทำงานภายในของธนาคารเกี่ยวกับการใช้เงินตามเช็คได้เลย เพราะในการปฏิบัติทำงานภายในของธนาคารแต่ละแห่งย่อมจะต้องอาศัยระเบียบหรือวิธีการของตนเป็นแนวทางในการดำเนินงานหรือควบคุมกำกับการปฏิบัติทำงานของธนาคารนั้น ๆ อีกด้วย การแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายนั้นจะมีผลทำให้ระเบียบปฏิบัติทำงานภายในของธนาคารที่ขัดแย้งหรือไม่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์หรือเจตนารมณ์ของกฎหมายไม่มีผลบังคับใช้

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย